

CAPITOLUL I

Fiecare epavă își are taina ei

Pe la jumătatea lui martie 1881, corabia grecească *Penslopa*, încărcată vătos cu cereale, grâu de Bărăgan, dulce, cu bobul greu, cobora găfâind pe brațul de mijloc al Dunării, către Sulina, ca să iasă în mare și să ia drumul Patridei, la Pireu.

Căpitanul ei era kir Iani Ghinis – negustor iscusit și marinar bătrân, botezat de toate furtunile arhipelagului grecesc. Numai că în această călătorie kir Iani își cam greșise socotelile și cu navigația, și cu negustoria. Intracă pe Dunăre la începutul lui decembrie anul trecut, *Penslopa* fusese prinsă de ghețuri timpurii la Brăila și abia izbutise să se strecoare printre sloiuri, ca să ajungă la loc potrivit de iernare, pe canalul Măcin. Și iaca așa, dacă ții seama că o corabie care stă țepănă la mal nu bagă nimic în punga stăpânului, ci dimpotrivă, scoarce din ea în fiecare zi, ai să înțelegi de ce în această iarnă trei cute adânci se iviseră pe fruntea căpitanului, singurul loc unde își mai putea găsi loc vreo cută, pe o față brăzdată în toate chipurile de zbârcituri.

Fîndcă, vezi, gheața e ticăloasă; o auzi noaptea trosnind, strângând pânțele corabiei în chingi – și găfâi și găfâi, ca și cum ai sta pe brânci, cu un sac de o sută de ocale în spinare – și visezi la arhipelag, la portocali și la lămâi, și zadarnic bați cu pumnul în tambuchiul* cabinei de la prova de unde se ridică miros de berbec fript și unde oamenii din echipaj, pezevenghii, fac chiolhan cu banii tăi. Și zadarnic strigi:

— Bre Nicola, bre Lachi, bre Gherasim, aveți grijă de gheață, bre! Ce, ați căpiat ori nu m-auziți?

Gheața trebuie spartă în fiecare zi, de jur împrejur, ca să nu te sugrume, dar pezevenghii stau la căldură, mănâncă berbec fript, cântă și benchetuesc.

— Bre Ismail, bre Marulis, aveți grijă, bre, că mă nenorociți!

Of, și după multe asemenea nopți de chin, într-o zi, din plumburiu, cerul se face albăstrui, ghețurile se umflă și trosnesc și p-ormă încep să curgă sloiuri – și acum, kir Iani, să te ții! Sloiurile vin mugind și se încălescă, și trosnesc, și căpitanul aleargă

* Explicația curvintelor necunoscute, privitoare la vapoare și corăbii, se găsește la sfârșitul volumului, în micul manual marinăresc.

pe punte, cu capul gol, scâldat în sudori, aburind ca un ceaun pus la fiert, și strigă deznădăjduit:

— Mai bine să-mi rupă mie un picior! Hei, măi băieți, măi, dragii mei! N-auzi, Nicola, n-auzi, Marulis, nici tu, Gherasim, hoților! Lachi, Ismail, prieteni scumpi, puneți mâna, puneți mâna, pezevenghi ce sunteți!

Sloiurile scrâșnesc, corabia trosnește și plânge și kir Iani se dă cu fruntea de parapet, pierduc...

Ah, și unde-s portocalii, și lămâii, și arhipelagul cu insule verzi!

Pe urmă ghețurile se duc, se duc, dar corabia are bordajul crăpat și ia apă și pezevenghii trag la pompă numai c-o mână, iar cu cealaltă se scarpină în tur, privind la cerul curat și rânjind bucuroși, cu dinții lor mari, ca de cal, care coacă iarna au mestecat de pomană berbec fript. Douăzeci de berbeci, kir Iani i-a plăcit și i-a scris în carnet, douăzeci de berbeci și șaptesprezece vedre de vin, ptiu!, și patru sute cincizeci de pâini – să te iei cu mâinile de păr!

Ei, și acu să vedem cum mergem la Pireu. Corabia trebuie trasă pe mal, aici se cer multe parale, că vin cincizeci de hoțomani, cu odgoane, cu argați, cu manele și cu un vâtaf afurisit, o namilă de om din Brăilița, cu ciomag la subsuoară și cu cuțit la brâu.

— Treizeci de icosari! zice vâtaful. Atât să ne dai: niciunul mai puțin.

Kir Iani își bagă degetele în gât și începe să horecăie ca un spânzurat.

— Huo, pezevenghi te sinteri! izbucnește să găfâie, în sfârșit, arătându-și furia în acel grai valah cu iz de arhipelag, cunoscut prin porturile dunărene până și azi. Treizeci de icosari ca să tradzeți corabia pe mal? Mai bine îi dau focu cu mâna mea!

Oamenii îl privesc neclintți și răi, că coacă iarna n-au mâncat – și-o să mai treacă multă vreme până să prindă la ananghie alt căpitan de vas.

— Dacă vrei să-i dai foc, a-ncoară o para să-ți aduc un chil dă gaz! zice vâtaful rânjind.

— Bre, oameni buni, aveți inimă, bre! se roagă kir Iani înmuiat.

— Lasă inima în pace, că pe noi ne caie la ramazan! se amestecă în vorbă un om, mișcându-și muchia palmei pe pânțele, cu gestul care lui kir Iani îi e atât de cunoscut, din frecăturile sale cu hamalii și cu celelalte neamuri de pezevenghi din atâtea porturi colindate de el.

— Corabie mare, jupâne! adaugă un alt om. Asta încarcă opt vagoane. Dintr-un transport te îmbogățești!

Kir Iani îl privește uluit. Până mai ieri, alaltăieri, haimanalele astea nici nu șiau ce-i acela drum de fier, și-acum socotesc încărcătura în vagoane, ca la Stambul sau la Pireu.

— Da' de unde, oameni buni! zice, după ce s-a dezmeticit. Care corabie?! Un barcazu nenorocitu! Trei vagoane mari și late dacă potu să încarcu – și-asa încă e prea multu; niți nu știu dacă nu mă scufundu pe drumu.

Dar ce atâtea vorbă? Treizeci de icosari au cerut, treizeci le dai. Măine au să ceară pacruzeci – și n-o să-ți rămână, într-adevăr, decât să iei o sticlă de gaz, s-o verși jumătate

pe punte, jumătate în hambar, să dai foc și p-ormă să pleci la Scambul cu vreun caic turcesc, fiindcă o să-ți fie rușine să te arăți atât de prăpădit în fața unui căpitan simpatriot.

În sfârșit, cu găfâieli, cu scârțâieli, corabia e trasă pe mal, în gemetele căpitanului deznădăjduit... Ah, frățicule, biata corabie, cinci scânduri din bordaj sunt făcute praf! Acum vin marangozii cu scule de dulgher, alți pezevenghi, care vor și ei icosari. Pe urmă apucă-te de călăfăcuit, de cătrănit, cocmește-te iarăși cu hoțomanii de la început, să-ți dea corabia la apă, altfel pucrezești pe mal – și nu-i timp de pierdut, că mugurul salciei a început să se umfle, cum se umflă apele Dunării, cenușii – și dacă nu te grăbești să încarci, acu’-acu’ încep să vină căpitanii din jos și într-o săptămână prețul grâului se urcă de zece ori...

Într-adevăr, de data asta kir Iani o greșise și cu navigația, și cu neguștoria. Dar acum, de bine, de rău, corabia aluneca la vale, spre mare, spre arhipelagul cu portocalii și cu lămâii înfloriți, lăsând necazurile în urmă, în susul fluviului involburat, peste care apăsau ultimii nori de martie, dușmănoși și posomorâți.

Penelopa era o corabie nu prea mare, mai curând un barcaz – cum spunea însuși căpitanul când voia să se arate umil –, un barcaz cu două catarge și cu pânze puține, care putea să încarce nici opt vagoane, dar nici trei, ci, ca la o bună cocmeală, taman vreo cinci, așa cum încărcase acum. Sub această povară, vasul intra în apă destul de mult, nelăsând deasupra decât vreo patru palme de bordaj, atât cât să poată înfrunța oarecare valuri cuminiți. Cât despre furtună, mai bine să n-o întâlnești! Dar, măcar în această privință, iscusința căpitanului nu dăduse niciodată greș în cei aproape douăzeci de ani de când naviga pe aici. El știa să aștepte vântul potrivit și să se adăpostească în porturi cu mult înaintea de a fi prea târziu, chiar dacă în chipul acesta își lungea drumul cu zile întregi sau cu săptămâni...

Soarele, care bătea din față apropiindu-se de nămiezi, făcea să lucească pe scândura înnegrită a bordajului numele corabiei, scris de o parte și de alta a etravei, cu litere verzi, înprospăcate de curând cu mare dichis. Sufla un vânt plin, de la apus, și vasul, cu vela mare într-un bord, cu vela mică în celălalt, se mișca binișor, făgăduind să ajungă la Sulina către ora trei.

Căpitanul stătea el însuși la cârmă, fiindcă pe acest braț îngust și cu vânt din pupa, prielnic dar primejdios, nu se încumera să-și lase soarta în mâna nimănui.

Venind prilejul acum, trebuie spus despre kir Iani Ghinis că era un om pîrpiriu, cu un cap scofălcit, cu fălci lăbărțate, pline de țepi cenușii – un om pe care n-ai fi dat două parale dacă n-ar fi avut ochii aceia, niște ochi mici și apropiați, dar atât de vii, încât spuneau singuri cât prețuiește stăpânul lor. Ca îmbrăcăminte, căpitanul nostru nu se deosebea cu nimic de ceilalți căpitanii de barcaz din arhipelag; adică purta cizme cu carâmbii scurți vârați sub pantalonii de pânză cenușie, largi jos de un cot, dacă nu mai mult, iar la brâu strânsi peste tricoul vârgat cu o curea lăcă, băcută cu ținte de argint. Pe timp răcoros, ca azi, această îmbrăcăminte se întregea cu o haină de postav negru, care

abia ajungea la șold, ca să țină de cald fără să te facă greoi; în sfârșit, pe țigva cheală, lucie ca bostanul turcesc, căpitanul purta o bonetă de lână albastră, cu ciucure pufoș, fluturat de vânt – și în afară de cele arătate mai sus n-avea nimic, nici nasturi auriți, nici ancore brodate cu fir, adică niciun fel de zorzoane, și asta arăta pe adevăratul marinar, vrednic și cinstit față de meseria lui.

Dar, spre deosebire de toți căpitanii din lume, kir Iani nu fuma lulea, ci trabuc, ca lorzii și ca marii negustori, ceea ce umplea de mirare pe cei gură-cască din porturi, care nu mai văzuseră în viața lor marinar cu asemenea tabiet. Auzi comedie, căpitan să fumeze trabuc!... El însă nu ținea seama de mirarea lor, decât poate că îi privea țâfnos – și continua să pufăie cu sârg, împlinindu-și două pacimi deodată, și pacima fumacului, și a mestecacului, căci dacă jumătate de trabuc o prefăcea în scrum, pe cealaltă o molfăia între gingii, degustându-i sucul amarui.

În clipa de început a acestei povestiri, vântul lua domol fumul trabucului și-l împângea în rotocoale leneșe spre prova, unde îl împletea cu alt soi de fum, unsuros și aromatic, care ieșea scârșitor pe tambuchiul de la cabina echipajului. Oamenii din echipaj, vârați cu toții sub punte, își pregăteau prânzul, frigând pe cărbuni berbecul cumpărat aseară de la Tulcea, un adevărat berbec dobrogean, fraged și gras, cum nu găsești nici chiar la Stambul. Era al douăzeci și unulea în acest drum – ceea ce îți dădea temeiuri să crezi că, atunci când aroma fripturii îi gădila nările, lui kir Iani, care-i plăcise pe toți, îi trebuia mare stăpânire de sine să nu scape cavilele timonei din mâini, lăsând barca să-o ia razna și să se pună pe uscat.

Adevărul este însă că în clipa asta gândul căpitanului nu era la berbec, ci la cu totul altceva. La prova, aplecat înainte, cu coatele rezemate de parapet, cercetând neclintit apele în fața sa, se afla un om străin, un călător întâmplător, din cale-afară de ciudat – și kir Iani nu-și putea lua ochii din ceafa lui. Alături, pe scândura goală a punții, stăcea colânit – poate dormind, poate visând, poate adulmecând aroma fripturii de berbec – un alt ins, un fel de derbedeu, îmbrăcat zdrențăros, cu o traistă sub cap și cu o flincă strânsă între genunchi.

Întrucât aceste două personaje nu făceau parte din echipaj, se cuvine să lămurim prezența lor aici.

În ziua când, coborând de la Brăila cu cele cinci vagoane de grâu, *Penslopa* acostă la vechiul chei de zid din Galați, unde căpitanul avea de gând să întârzie o după-amiază și o noapte, pentru anumite socoteli cu niște simpatrioți stabiliți în oraș, trenul de București aducea aici, pe linia de la Barboși, deschisă de curând, și depunea pe peronul gării încă în lucru, un călător deosebit de ciudat. Acesta era un bărbat de vreo treizeci și patru de ani, de statură potrivită, dacă nu chiar înaltă, cu ochi negri, scânceietori și neliniștiți, cu părul castaniu, cu trăsăturile feței desenate apăsat; dar, în înfățișarea lui,

numai obrazul ars de soare și de vânt îl făcea să pară de vârsta arăcată mai sus, alminterci părând mult mai tinerel.

Spre deosebire de ceilalți călători din vagonul de clasa întâi, îmbrăcați în redingote negre, cu veste înflorate, gulere scrobite și pălării tari, cam greoi în aceste haine adoptate de curând, tânărul nostru se mișca sprinten în costumul său neobișnuit, un costum cafeniu, alcătuit dintr-o haină în carouri și pantaloni de golf, răsfrânți peste genunchi, cu ciorapi scoțieni și ghete foarte bombate la vârf. În vreme ce vecinii săi își îmbrăcau cu multă cumpănire pardesiile negre, el luă din cui o pelerină și-o aruncă sub braț, împreună cu șapca de călătorie până atunci aflată în plasă, apoi, apucând cu cealaltă mână un mic geamantan roșu, cu burduf, deschise ușa compartimentului care răspundea direct afară și sări pe peron încă înainte ca trenul să se fi oprit.

— Vreo liftă de la Comisia Europeană! pufni în urma lui unul din domnii rămași în compartiment.

Într-adevăr, tânărul călător părea să fie un străin, necunoscător al limbii vecinilor săi, fiindcă tot timpul drumului nu scosese un cuvânt, ci privise stăruitor pe geam peisajul care i se desfășura în fața ochilor. Dar odată coborât pe peron, se îndreptă spre vagonul de bagaje și, văzând că hamalii tocmai coborau un cufăr de călătorie, ferecat cu chingă de metal și cu zdrene încuierori de alamă, li se adresă în cea mai neașteptată limbă românească, spre uimirea unuia din foștii tovarăși de drum, care nu-și putuse înfrânge curiozitatea și se luase pe urmele lui:

— Umblați cu grijă să nu vătămați ceva!

Tovarășul de drum și-ar fi putut satisface curiozitatea mai din vreme, dacă i-ar fi dat prin minte să cerceteze cartea de vizită, în rama ei de piele, acârnată destul de vizibil de încuieroarea micului geamantan pe care ciudatul călător, în clipa când se urcase în tren, la București, îl aruncase în plasa de deasupra capului, fără nicio grijă să-și ascundă numele. Pe această carte de vizită scria, ca și pe uriașul cufăr coborât din vagonul de bagaje:

Anton Lupan

Ingenieur

— Unde ducem cufărul, boierule? întrebă unul dintre hamali.

— Căutați o birjă, vin și eu numaidecât! porunci călătorul ciudat.

Apoi se apropie de locomotivă, aruncă asupra ei un ochi cercetător și, ridicând capul, îi zâmbi mecanicului într-un chip care arăta că nu-s la primul lor schimb de priviri.

— Ei, mulțumit de călătorie, domnule? îl întrebă mecanicul, de sus.

— De la Barboși încoace ai lăsat-o mai domol, răspunse Anton Lupan, căruia să-i spunem pe numele lui, odată ce i l-am aflat.

Mecanicul ridică din umeri, vrând să arate că nu-i vina lui:

— E cerasamentul slab... Și p-ormă, podurile astea de lemn! Aud că o să le schimbe ori o să le încărească. La anu' o să mergem cu patruzeci de kilometri pe oră...

După ce mai schimbă câteva cuvinte cu omul de pe locomotivă, călătorul nostru își luă rămas-bun de la el și se îndreptă spre ieșire, nu înainte de a arunca o privire asupra construcțiilor din jur. Era vădit că înnoirile acestea îl interesau cum nu se poate mai mult. Același dorință de a vedea totul, de a afla, de a nu scăpa nimic din ochi îl făcuse să coboare prin gări, în timpul opririlor mai lungi, să cerceteze șinele, traversele, macazurile, semafoarele, să intre în vorbă cu mecanicul, ca și când ar fi fost inspector la drumul de fier.

În spatele gării, hamalii încărcau anevoie cufărul într-o birjă micuță, cu un singur cal.

— Dumneata suie-te colea, pe capră, boierule, că-n spate nu mai ai loc! zise birjarul, uitându-se amărât când la cufăr, când la calul slăbuț.

— N-avea grijă de mine, răspunse stăpânul cufărului. Eu am să merg pe jos.

— Încotro o luăm?

— Mână în port!

Birjarul ridică sprâncenele mirat:

— În port? D-apoi acu' nu-i niciun vapor!

— Dumneata mână, și-om vedea acolo ce-o fi.

Zicând acestea, călătorul porni la deal, spre oraș, cu pelerina și cu șapca la subsuoară, cu micul geamantan în mână, lăsându-l pe birjar singur, ca și cum nu i-ar mai fi părut de el; de bună seamă, sau era un om cu capul în nori, sau avea o încredere desăvârșită în semenii săi și mai cu seamă în birjari.

Omul de pe capră ridică din umeri a nedumerire, dar, ca să nu-și mai bată capul cu un călător zănat, smuci hățurile și porni spre locul poruncit. Ajungând în port își aruncă ochii în sus și-n jos, pe cheiul aproape pustiu, și nezărindu-și mușterii nicăieri, rămase încurcat, în așteptarea lui.

În față tocmai acostase o corabie grecească și căpitanul, cu boneta dată pe ceafă, cu haina deschisă la gât, se certa furios și nădușit cu echipajul, mușcând cu năduf dintr-un capăt de trabuc. Doi oameni săriseră pe mal și legau vasul, înnodând alene parâmele de bintele aflate în marginea cheiului.

— Bre Lachi, bre Ismail! strigă căpitanul pe limba grecească, în gura tambuchiului de la prova. Lăsați berbecu' acu' și veniți să dați o mână de ajutor! N-auziți, bre, neam de pezevenghi?!

Birjarul se uită nepăsător la el, se mai uită o dată pe chei, mormăi ceva, apoi își ridică gulerul, își băgă mâinile în sân și începu a picoti, cu capul în piept.

Între timp, călătorul nostru, Anton Lupan, urca strada la deal, spre oraș, să zici că uitase de cufăr și de port. Curiozitatea din privirile lui nu mai părea așa de vie ca la început, ceea ce dovedea că locurile îi erau cunoscute și nu înfățișau pentru el nimic

nou. În schimb, între sprâncene i se iviseră două cute grele, semnul unei neliniști, unei mâhniri care nu se văzuse până atunci.

Pe o parte și pe alta a străzii se înșirau magazinele închise, cu drugi de fier puși de-a curmezișul ușilor, prăvălii cu obloanele trase, fiindcă era zi de duminică, frizerii, cafelele, bărcuri și alte felurite locanțe nu prea începuse de mușterii. Cartierul, aflat între gară și port, trăia mai viu, pesemne, în zilele de lucru, când aici se vânturau mărfuri de la vapor la tren sau de la tren la vapor, în locul acesta de înădătură a negoțului dintre Apus și Orient.

Anton Lupan merse astfel pe trotuarul aproape pustiu vreo câteva sute de metri, fără ca semnul de îngrijorare de pe chip să-l fi părăsit, până ce ajunsese la biroul domnului Iacomachi, unde mai fusese odată acum câteva luni. Nu nădăjduia să aibă o veste mai bună decât rândul trecut, totuși, de vreme ce era în oraș, inima nu-l lăsa să plece mai departe înainte de-a afla dacă, prin cine știe ce minune, nu venise o știre nouă încre timp.

Ușa biroului scoase din somnul lui duminical clopoșelul de alamă acărnat sus de pervaz ca la dușene și frizerii, și odată cu clinchetul care se răspândi până în fund, un băiețaș aflat la o masă schiloadă, în colțul încăperii, lângă soba de tuci, sări în picioare, cu ochii cârpiți, privind zăpăcit la nou-venit.

— Unde-i kir Iacomachi? întrebă vizitatorul neașteptat, înaintând spre fund.

Drept răspuns, băiatul, care pesemne nu înțelegea graiul românesc, se repezi la o ușă din lăcuri și începu să strige, în sus, spre capătul unei scări, cu glasul plângăreț și speriat, ca și cum ar fi cerut ajutor:

— Kiria!... Kiria!

În liniștea desăvârșită a casei se auziră scările scârțâind sub pașii cumpăniți ai unui om greoi și nezonc și, după vreo douăzeci de scârțâituri, însoțite de suspine și mormăieli, kir Iacomachi se ivi în ușă, cu papuci de adas verzui, încovoiați la vârf, cu giubeaua de duminică, neagră, bătrună cu fir gălbui și împodobită pe margini cu blană de samur, cu cichie albastră în cap, cu un șirag de măcăni într-o mână, iar în alta cu ciubucul lung, de abanos, pe care Anton Lupan îl cunoștea de rândul trecut.

— Să mă ierți, kir Iacomachi, dacă ți-am stricat tabloul, începu acesta, uitându-se la ciubuc și la măcăni. Cred că mă mai ții minte; am fost la dumneata în noiembrie, anul trecut. Nu cumva s-a auzit ceva, între timp, despre Pierre Vaillant sau despre corabia lui?

Kir Iacomachi se uită la el mirat, sau poate chiar altfel, cum te uiți la un nebun, apoi ridică brațele spre cer, cu măcăni și cu ciubuc, în timp ce mustățile scufoase i se zburleau pe obrazul plin, bine bărbierit, trădând săcăiala pe care altminteri scăpănul lor și-o ascundea, ca omul obișnuit prin negustorie să fie răbdător și bine-crescut, adică politician, după un cuvânt tras din limba lui.

— Țe mai vrei dumneata să afli despre un barcazu care a piericu acum Ținți ani, pe timpul de război? Pune-i cruce, cum i-am pusu si eu!

Cu aceste cuvinte, negustorul trase din raft un catastif vechi, il deschise într-un anumit loc și bătu cu dosul palmei în foaia îngălbenică de timp.

— Uite-aiți! zise, citind în catastif. Marfă pornică de la Stambul la trei aprilie o mie optu sute saptezeți si sapte... Masline, untdelemn, orezu, cafea, portocale, limonia – sapte vagoane... Noroc că n-a fostu plăcică, altfel mă ruinamul...

Și, arătând cele două linii încrucișate trase peste lista mărfurilor neprimite, kir Iacomachi încheie, ridicând încă o dată ciubucul și mătâniile spre cer:

— Pune-i cruce, fragicule, cum i-am pusu si eu!

Anton Lupan nu se aștepta la o altă veste, totuși nu i se părea la fel de ușor să pună cruce peste viața unui om, cum punea kir Iacomachi pe lista celor șapte vagoane cu mărfuri scufundate undeva în Marea Neagră sau aruncate pe cine știe ce țărm al ei.

După ce își luă rămas-bun de la negustor, ieși în stradă, îngândurat, întrebându-se ce rost mai avusese acest ocol, când era limpede că Pierre Vaillant pierise de mult?... Să mai fi licărit oare undeva, în sufletul lui, vreo speranță, fără să-și dea seama de ea – să-l fi mânat vreun instinct? Sau era numai acea pietate care ne îndeamnă să punem flori pe mormintele celor dispăruți?

Dar ocolul făcut zadarnic în căutarea unui prieten pierdut îi prilejui lui Anton Lupan să întâlnească alt om, prin una din ciudatele întâmplări ale vieții care îți scot în cale, când te aștepti mai puțin, tocmai pe cel de care ai nevoie mai mult.

După ce, părăsind biroul lui kir Iacomachi, călăcorul nostru merse un timp pe Calea Domnească, grăbind pasul ca birjarul să nu-l aștepte prea mult, din față, de undeva, îi ajunse la ureche, încă înăbușit, zumzet de glasuri omenești, clinchet de zurgălăi, strigăte, chioce și pocnituri.

Era zi de duminică, așa cum am mai spus, pe la vreo două ceasuri după prânz – și o mulțime de târgoveți, unii mai chipeși, alții mai ponosiți, amestecați cu slujnice, cu ostași în uniforme de dorobanți, cu muncitori de la drumul de fier și cu puzderie de copii, se îndrepta spre locul de unde se auzea chiolhanul pomenit.

După câteva sute de pași, în scânga se deschise un maidan întins. Deasupra mării de capete care-l acoperea se roteau chioșcuri pictate, de călușei, săltau ca niște pești zburători bărci mânuite de tineri îndrăzneți, se ridicau alene și coborau domol policioarele scrâncioburilor cărănești, în strigătele de spaimă sau de plăcere ale publicului femeiesc.

Prin mulțime mișunau limonagii, vânzători de salep, purtând în spate ciudatele lor cazane de alamă, înzortzonate cu fel de fel de marafecuri, cu și fără rost, negustori de turtă dulce, de acadele, de fistic, de halva și rahat, urmași de tot felul de gură-cască și de derbedei. Din loc în loc se vedeau cazane cu ulei fumegând, în care se rumeneau gogoși, iar prin alte părți sfârâiau grătare încinse, cu cărnați de porc și mușchiuleț.

Anton Lupan se opri în marginea blidului și, cu toată apăsarea sufletească, se pomeni zâmbind. Desigur, priveliștea nu-i era necunoscută, căci pe lângă zâmbet, nu scârni niciun fel de mirare în ochii lui. După ce cercetă în fugă mulțimea, privirea i se opri asupra unei barăci unde se trăgea la semn – și, o clipă mai târziu, se îndrepta într-acolo, curios, ca și cum ar fi uitat încă o dată de birjarul care-l aștepta în port.

Baraca, înjghebată din scânduri nedate la rindea, avea deasupra o firmă albă, pe care era zugrăvit un dorobanț țeapăn, cu arma la ochi, trăgând în urma unui turc pus pe fugă, cu fesul sărit și cu șalvariî verzi găuriți în dos. Dedesubt se puteau citi aceste două versuri, ca reclamă pentru scăpânul barăcii și ca îndemn pentru târgoveți:

*Înversați ochiul și-o mână
Pentru Patria Română!*

O teighea lungă închidea intrarea barăcii și în fața ei stăceau cot la cot mai mulți ochitori, înversați pe figurile de tablă înșirate pe peretele din fund, al căror mecanism se încăpățâna să rămână țeapăn, cu toată ploaia de gloanțe abătută asupra lor. Scăpânul întreprinderii și nevasta lui, o femeie grasă cu mustăci de flăcău, încăreau armele de zot, înhățând de fiecare dată câte un bănuș – și cu un ochi zâmbeau, mulțumiți, cu altul îi căinau, amărăți, pe ochitorii neghiobi.

În clipa când Anton Lupan se apropia de baracă, din partea cealaltă se ivea un ins zdrențaros, slab și deșirat, un om de vreo treizeci de ani cu o traistă pe umăr și o flincă ruginită sub braț, legănându-se împreună cu aceste poveri, nu prea scăpân pe picioarele lui. Ajuns în fața teighelei, lunganul își lăsă boducurile jos, se scormoni în buzunar, scoase un bănuș, pe care femeia cu mustăci se grăbi să i-l smulgă din mână, primii o pușcă încărcată, își rezemă coatele pe scândură și începu să-și plimbe nesigur țeava armei asupra figurilor din fund.

— Pă care vrei s-o ochesc? întrebă, cu un glas gros și monotonic, de om bine băut.

— Mireasa, nene, ochеște mireasa! strigară mai mulți copii, dezamăgiți de ceilalți ochitori.

Unul dintre aceștia se străduia nevolnic să lovească iepurele de tablă, care de ceasuri întregi fugea scând pe loc.

— Ia cară-te de-aici, mă bețivule! Nu mai încurca lumea și tu! îl repezi disprețuitor pe nou-venitul care-l stânjenea în îndeletnicirea lui.

— Mireasa, nene, mireasa! continuau să strige copiii, neîncrezători și totuși curioși, strânși grămadă în spatele omului zdrențaros.

Acesta căută cu ochii tulburi mireasa, o zări în marginea din dreapta, duse pușca la ochi și, fără a pierde nicio clipă, apăsă pe trăgaci. Îndată se scârni o muzică gălăgioasă de flașnetă, cu piculine și zurgălăi, și mireasa, la braț cu ofițerul de roșiori, se puse în mișcare, alunecând pe o șină înclinată spre spectatori.

Copiii începură să sară în sus, bătând din palme și strigând bucuroși. Ochitorii ceilalți zâmbiră strâmb.

— Cred și eu c-a nimerit, dacă-i beat! zise unul din ei batjocoritor.

Femeia cu mustăți aruncă o privire nemulțumită bărbatului ei, apoi puse în mâna ochitorului norocos pușca încărcată din nou. După obiceiul de atunci, astăzi uitat, cel ce lovea ținta o dată, avea dreptul să tragă încă un glonț, fără să plătească nimic; dacă lovea zece ținte la rând, ceea ce nu se întâmpla în fiecare zi, căpăta și un premiu, fie o oglindă cu flori pictate în colț, fie o statueta de ghips, fie vreun alt obiect la fel de prețios, după alegerea sa. Iar în sfârșit, cel ce ar fi lovit toate țintele fără să smințească niciun glonț, pe lângă premiul amintit, cuvenit la fiecare zece figuri, s-ar fi ales pe deasupra cu un pol de aur, îmbogățindu-se la minut, dar asta firește nu se pomenise nicicând, fiindcă altminteri scăpânul barăcii n-ar fi fost prost să se bage într-o treabă care să-l lase moffuz.

— Pă care s-o lovesc? întrebă iarăși ochitorul zdrențaros.

— Ursul, nene, ursul! strigară copiii.

Omul ochi și ursul se răsuci greoi pe fusul de fier, în sunetele flașnecii care prinse să cânte din nou. În jur izbucniră strigăte. Ochitorii ceilalți lăsară puștile pe tejghea și începură să se zgâiască la beiv, uimiți și încă neîncrezători. Ancon Lupan făcu un pas înainte, aproape fără voia lui.

— Fierarul, fierarul! strigau copiii, în sfârșit satisfăcuți.

Beivul ochi la iuțeală și, după pocnicura seacă a tablei atinse de glonț, fierarul, cu obrazul roșu și cu mustăți castanii, începu să miște brațul, lovind cu ciocanul într-o nicovală dispărută de mult de la locul ei.

Auzind flașneca și strigătele copiilor, mulțimea dădu năvală încoa, în timp ce Ancon Lupan mai făcea un pas înainte, cu privirea uimică asupra dibaciului ochitor.

Femeia cu mustăți strânse din dinți și se uică pământie la bărbaru-său. Acesta se apropie de beiv, cu pași hotărâți:

— Hai, gara acu'! îi zise, luându-i pușca din mâini.

Mulțimea se împotrivi:

— Da' de ce? Lasă-l să tragă! E dreptu' lui.

— Pompieru', nene, ochesțe în pompier!

Scăpânul barăcii se uică cruciș la spectatori, se uică la femeie, la beiv, scrâșni din dinți, dar n-avu încotro.

Astfel, în strigătele oamenilor și-ale copiilor, în pocnicurile seci ale tablei lovite mereu, căzură pe rând iepurele, cerbul, mistrețul, vulpea, se puse în mișcare barca pe lac și pompierul salută mulțimea cu tulumba pentru onor.

Aceasta fiind a zecea figură, oamenii, care țineau socoteala, din ce în ce mai infierbântați, începură să strige:

— Premiul! Premiul, jupâne! Nu-l face uitat!